

Üreticilerin yem bitkileri ve hayvancılık faaliyetine ilişkin düşünceleri; Mersin ili örneği

Farmers' views on forage crops and livestock activities; A case study of Mersin province

İbrahim Halil AKINCI¹, Aybüke KAYA²

¹Mersin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Şubesi, Mersin, Türkiye.

²Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Antakya-Hatay, Türkiye.

ARTICLE INFO	ÖZET
Article history: Recieved / Geliş: 20.02.2025 Accepted / Kabul: 09.04.2025 Anahtar Kelimeler: Yem bitkileri Hayvancılık Tarımsal yayım Mersin Keywords: Forage crops Livestock Agricultural extension Mersin ✉Corresponding author/Sorumlu yazar: İbrahim Halil AKINCI halil02@hotmail.com	Bu çalışmanın amacı; Mersin ilinde üreticilerin yem bitkileri yetiştiriciliğine yönelik düşüncelerini belirlemek ve hayvancılığa ilişkin sorunlarını ortaya koymaktır. Araştırma, 2024 yılında Mersin ilinde faaliyet gösteren 80 üretici ile yüz yüze anket çalışması yapılarak yürütülmüştür. Araştırmada, üreticilerin demografik bilgilerinin yanı sıra yem bitkileri ve hayvancılığa ilişkin bilgileri, yem bitkisi tercihini etkileyen faktörler, hayvancılık yaparken karşılaşılan temel sorunları ve politikalarına ilişkin düşünceleri değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, yem bitkileri ekim alanlarında artış olmasına rağmen ekonomik sebepler ve arazi yetersizliği (mülkiyet sahipliği) nedeniyle yem bitkileri yetiştiriciliği istenilen düzeye ulaşamamıştır. Ayrıca, yem fiyatlarının yüksekliği ve hayvancılığa verilen desteklerin yetersiz olması hayvancılığın en temel sorunları arasında gösterilmiş olup üreticilerin kuru yem miktarı ve kuru madde bazında kaba yem kullanımının, kesif yem kullanımına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, bu alanda üreticilerin âtil arazileri kullanabilmesi (hazineye ait yerleri kiralama vb.), iklim koşullarına dayanıklı yem bitkilerinin üretilmesi, girdi fiyatlarının makul seviyelere indirilebilmesi, hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Kırsal alanlarda yem bitkileri ve hayvancılığın geliştirilmesi için üreticilere verilen tarımsal destekler artırılmalı, ülkenin hayvancılık politikaları iyileştirilmeli ve kırsal alanda tarımsal yayım faaliyetleri ile üreticiler bilgilendirilmelidir.
	ABSTRACT
	The aim of this study was to determine the views of the farmers in Mersin province about forage crops cultivation and to reveal their problems related to livestock. The research was conducted by conducting a face-to-face survey with 80 farmers operating in Mersin province in 2024. In the study, besides the demographic information of the farmers, their knowledge on forage crops and livestock and the factors affecting the preference for forage crops were analyzed. Furthermore, the views of the farmers on the main problems encountered in livestock and policies were evaluated. The findings indicate that although there has been an increase in fodder crops cultivation areas, the desired level of forage crops cultivation has not been reached due to economic reasons and lack of land (property ownership). Also, high feed prices and insufficient support for livestock are among the main problems of livestock. Besides, it was determined that roughage utilization was higher than concentrate feed utilization in terms of dry feed amount and dry matter. As a result, it is important for the sustainability of livestock activities that farmers use idle lands (renting lands belonging to the treasury, etc.), producing forage crops resistant to climatic conditions, and reducing input prices to reasonable levels. For the development of forage crops and livestock in rural areas, agricultural support to farmers should be increased, the country's livestock policies should be improved and farmers should be informed through agricultural extension activities.
Makale Uluslararası Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 Lisansı kapsamında yayınlanmaktadır. Bu, orijinal makaleye uygun şekilde atıf yapılması şartıyla, eserin herhangi bir ortam veya formatta kopyalanmasını ve dağıtılmasını sağlar. Ancak, eserler ticari amaçlar için kullanılamaz. © Copyright 2022 by Mustafa Kemal University. Available on-line at https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkutbd This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License. OPEN ACCESS CC BY NC	
Cite/Atıf	Akinci, İ.H., & Kaya, A. (2025). Üreticilerin yem bitkileri ve hayvancılık faaliyetine ilişkin düşünceleri; Mersin ili örneği. <i>Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi</i> , 30 (2), 431-440. https://doi.org/10.37908/mkutbd.1642764

GİRİŞ

Hayvancılık; üretim, yarattığı katma değer ve istihdam olanakları açısından tarımsal kalkınmada önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de, doğal kaynaklar ve ekolojik koşullar hayvancılığa elverişli olmasına rağmen politikaların yetersizliği hayvancılığın gelişimini engellemektedir (Sakarya, 2021). Hayvancılığın gerçek anlamda geliştirilmesinde coğrafi özellikler, halkın sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, yem ham madde üretimi, dışa bağımlılığı azaltacak politikalar, dünyada kabul edilen kalite standartları, ciddi bir yurt dışı pazarı ve uzun vadeli politikalara ihtiyaç duyulmaktadır (Yavuz, 2021). Günümüzde, ülkelerin yaşam standartları arttıkça hayvansal ürün tüketimi de artmakta, dünyada hayvansal kaynaklı ürünlerin üretimi ve bu ürünlerin tüketim oranları, o ülkelerin kalkınma düzeyinde önemli bir kriter olarak değerlendirilmektedir (Özek, 2022).

Türkiye’de, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hayvan varlığı içerisinde yerli hayvan ırklarımıza oranla yüksek verimli olan ve ülke coğrafyasına uyum sağlayabilecek yabancı ırk hayvanların oranını yükseltmeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Yılmaz ve ark., 2020). Hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen üretim getirilerinin devamlılığı, üretimin her aşamasındaki girdilerin büyük bir kısmını oluşturan yem giderlerinin en az seviyede tutulabilmesi ile mümkün olacaktır. Hayvancılık faaliyetlerinde, ekonomik kazanç, bu kazançta devamlılık ve tüm normlara uygun bir üretim, kaliteli aynı zamanda verim üzerinde etkili bir kaba yem varlığına bağlıdır. Kaba yem açığını kapatmaya ilişkin olarak projeler, yem bitkileri yetiştiriciliğinin artırılması ve meraların iyileştirilerek korunması gerekmektedir (Özek, 2022).

Yem bitkileri üretimi ve doğal çayır-mera alanlarından elde edilen kaba yemler, hayvancılık faaliyetlerinde gereksinim duyulan kaba yem ihtiyacını karşılayamamaktadır. Son dönemlerde Türkiye’de yerli ırklara kıyasla melez ve kültür ırkı hayvan sayısındaki artış oranları, mevcut kaba yem açığını daha da artmakta, hayvanların beslenmesi saman ve ot gibi verimi ve kalitesi düşük ucuz yemlerle yapılmaktadır. Ayrıca, doğal çayır-mera alanlarında bilinçsiz otlatma ve münavebeli otlatma uygulanmaması nedeniyle, bu alanlar doğal florasını kaybederek istilacı türler yüzünden verimsiz hale gelmektedir. Bu nedenlerle mevcut hayvan potansiyelinin kaba yem gereksinimini karşılamak için yem bitkileri ekiliş alanlarını artırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak gerekmektedir (Altıntaş ve ark., 2017).

Son yıllarda Türkiye’de hayvancılık sektörüne ilişkin yem bitkileri yetiştiriciliğinde önemli gelişmeler görülmüş olup ekim alanları % 1.57 seviyelerinden % 12.33’e yükselmiştir (Ülker ve ark., 2020). TÜİK’in 2021 yılı verilerine göre Türkiye’de 24.8 milyon da alanda 60.6 bin ton yem bitkisi üretimi gerçekleştirilmiştir (TÜİK, 2021). Hayvancılık işletmelerinin toplam girdilerinin %70’ini yem maliyeti oluşturmaktadır. Türkiye’de tarıma elverişli alanlarının yaklaşık %11’inde yem bitkileri faaliyetleri yapılmakta, ancak artan yem maliyetleri ve hayvan potansiyeli düşünüldüğünce ilerleyen süreçte yetersiz kalacak bu alanların asgari %20 düzeylerine çıkarılması gerekmektedir (Anonim, 2022b). Yem bitkileri üretimindeki artış kaba yem açığının kapatılmasına önemli katkılar sağlamakla beraber halen ihtiyaç durumu üretimden fazladır. Kaba yem açığını ortaya çıkan temel konular ise yağış yetersizliği, aşırı otlatma, çayır mera yönetimi ve planlamasına ilişkin sorunlar, sürü yönetimi sorunu, kentleşme ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımıdır (Kaya & Acıbuca, 2024).

Hayvanların beslenmesinde, kaba yem olarak en çok silajlık mısır, hububat artıkları olan samanlar, yonca ve fiğ balyası kullanılırken, kesif yem olarak da genellikle fabrika üretimi yemlerin kullanıldığı, ayrıca pamuk tohumu küspesi, kepek, arpa ve buğday danelerinden oluşan yemler izlenmektedir (Yılmaz ve ark., 2020). Hayvancılıkta girdi maliyetlerinin en önemli kısmını oluşturan kaliteli kaba ve kesif yemlerin üretiminde yaşanan problemlerin çözülmesi kaçınılmaz ve zorunludur. Çeşitli iklim koşullarda münavebeye girebilen, yüksek verimli yem bitkisi tür ve çeşitlere ait yerli tohumlukların üretilerek yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır (Ülker ve ark., 2020). Ayrıca yem bitkileri tarımı, doğal çayır-mera alanlarındaki aşırı otlatma etkilerini, nadas alanlarında oluşan erozyonun düşürülmesinde önemli katkılar vermektedir. Ayrıca, doğal yapısından uzaklaşan çayır ve mera alanlarının mevcut doğal bitki örtüsüne kavuşarak rejenerasyon imkânı ve münavebeye girerek kendisinden sonraki ürünler için pozitif

verim artışı sağlayacaktır. Yem bitkileri, toprakta meydana getirdiği fiziksel ve kimyasal etki ile toprağın yapısını düzenlerken, toprağı organik madde seviyesini yükseltir, bununla birlikte yağış rejimine adaptasyon sağlayarak doğal florayı korumaktadır. Toprağın kullanılabilir faydalı bölümünde oluşan drenajın uzaklaştırılmasına yardımcı olarak ekonomik ve doğal koşullardan oluşabilecek sıkıntıları ortadan kaldırmaktadır (Anlarsal ve ark., 1999; Soya ve ark., 2004; Yolcu & Tan, 2008; Gündüz, 2010; Cesur, 2010).

Türkiye’de büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde, hedeflenen oranlara ve istenilen verim seviyesine ulaşmayı sağlayacak kaliteli kaba yem temininde sorunlar yaşanmaktadır. Yem bitkileri ve hayvansal üretimde, işletmenin kaliteli kaba yem ihtiyacını karşılaması aşamasında yaşanan problemlerin olduğu, bu problemlerin giderilmesinin ancak karma yemler ile ya da bu yem hammaddelerinin ithalatı yoluyla karşılanması, döviz kurlarındaki dalgalanmalar, hayvancılık sektöründe üretimi etkileyen giderlerin artmasına neden olmuş, bu maliyet artışları dolaylı olarak, et ve süt fiyatlarının yükselmesine sebep olmuştur. Hayvancılık işletmesinde oluşan yem açığını giderebilmek için, hayvanların doğal ve sağlıklı beslenmesinde yetersiz olan ürünler (bitki atıkları, saman ve tohum kavuzları vs.) ile ekonomik olmayan verimsiz bir üretim yapılmasından kaçınılmalıdır.

Sürdürülebilir tarımın önemli faktörleri olan “Çevre, hayvan ve çiftçi” üçgeninde, bu üç faktörün de yararına olumlu bir etki yaratacak çalışma programına uyularak arzulanan hedeflere ulaşılacağı unutulmamalıdır (Özkan, 2020). Ayrıca dış ticarete rekabet avantajının sağlanması, üretim maliyetlerinin azalarak ürün fiyatlarının ve hayvan kapasitelerinin artırılması ve yeni destekleme politikalarının geliştirilmesi ile mümkündür (Tapkı ve ark., 2018a; Tan & Yolcu, 2021). Üreticilerin hayvancılık konusunda teknik bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik kurs, eğitim ve seminer düzenlenerek tarımsal yayım süreci desteklenmelidir (Tapkı ve ark., 2018b). Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) koordinasyonunda yapılan; “Yem Bitkileri Üretimi, Mevcut Durumu ve İklim Değişikliği Kapsamında Alınacak Önlemleri Değerlendirme” çalıştay sonuç raporunda; Hayvancılıkta uzun vadeli ve karlı bir faaliyet hedefine ulaşmak için; girdi maliyetlerinde önemli bir faktör olan ve ciddi bir kısmını oluşturan kaliteli yem tedarikinin ancak işletmenin kendi kaba yemini üretmesi ve kesif yem giderlerinin de azaltılması ile mümkün olacağı, yem bitkileri ekiliş faaliyetlerinin kamu idarelerince desteklenerek yaygınlaştırılması, suni çayır-meralarda doğal bitki florasını bozmayacak türler ile yüzeyden tohumlama ile çayır-mera ıslahı yapılması, farklı iklim koşullarda münavebeye girebilen, yüksek verimli yem bitkisi türlerine ve çeşitlere ait tohumlukların sektör bazında desteklenerek geliştirilmesi, üretilmesi ve yaygınlaştırılması bu sorunların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır (Anonim, 2022b).

Mersin ili yaklaşık 330 hektarlık alanda tarımsal üretim gerçekleştirilmekte, bu oran il yüzölçümünün %21’ine tekabül etmektedir. İl geneli toplam yüzölçümün 63 hektarlık kısmı çayır-meralardan, 835 hektarlık kısmı ormanlık alanlardan ve 358 hektarlık kısmı ise tarım dışı alandan oluşmaktadır (Anonim, 2021). Mersin il genelinde yıllara göre değişkenlik göstermekle birlikte yaklaşık 170 000 büyükbaş ve 1 760 000 küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. Toros dağlarının benzerlik gösteren bölgelerinde küçükbaş hayvan popülasyonunu; Akkaraman, Morkaraman, Sakız, İvesi, Hamdani, Herik ve Merinos ırkı koyunlar ile Kıl, Halep, Kilis ve Saanen keçi ırklarının saf ve melezleri görülmektedir. Mersin ili canlı hayvan değeri bakımından 3,4 milyar ₺ ile 24. sırada bulunmakta, Tarım Sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya katkısı yaklaşık 21 milyar ₺ civarındadır (Anonim, 2021). Ayrıca, Mersin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Tarım Bilgi Sistemi (TBS) verilerine göre 2023 yılında hayvancılık faaliyetlerinde bulunan 149 üreticinin yem bitkisi desteğine başvurduğu, 6 862.35 dekarlık alanda başta yonca, korunga, fiğ, tek yıllık yem bitkileri ve silajlık mısır olmak üzere yem bitkileri ekiliş yaptığı anlaşılmaktadır (Anonim, 2023).

Bu çalışmanın amacı, Mersin ilinde üreticilerin yem bitkileri yetiştiriciliğine ve hayvancılık faaliyetlerine ilişkin düşüncelerini belirlemek, hayvancılığa ilişkin sorunlarını ortaya koymak ve yem bitkilerinin hayvan beslemedeki önemine dikkat çekmektir. Tarım sektöründe hayvancılık faaliyetleri stratejik bir öneme sahip olduğundan bu işletmelerin mevcut durumunun ve sorunlarının iyi analiz edilmesine ve sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesine gerek duyulmaktadır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Akdeniz bölgesinin 36-37° kuzey enlemleri ve 33-35° doğu boylamları arasında yer alan, 1 585 300 hektarlık yüzölçümü ile Türkiye toplam yüzölçümünün yaklaşık %2'sini oluşturan Mersin ili, 608 km kara sınırı ve 321 km'lik deniz sınırı ile bölgede başta tarım ve sanayi olmak üzere birçok alanda dikkat çeken bir ilimizdir. Akdeniz havzası içerisinde yer alan Mersin ilinde, kıyı kesimleri tipik ılıman Akdeniz iklimi olsa da Toros Dağlarının yüksek kesimlerinde karasal iklim hâkim olmaktadır.

Ürün çeşitliliğinin fazla olduğu Mersin ilinde narenciye, muz, çilek, yaş sebze-meyve, zeytin, avokado, pitaya, ejder meyvesi defne, biberiye, kekik ve keçiboynuzu gibi bitkisel ürünlerin yanı sıra küçükbaş hayvancılık (keçi, koyun), su ürünleri yetiştiriciliği, akıllı sera kurulumu, sera atıklarından kompost gübre üretimi ve meyve sebze kurutma faaliyetleri öne çıkmaktadır. 2021 yılı TÜİK verilerine göre bitkisel tarım ürünleri üretim değeri açısından Mersin, 17 milyar ₺ ile Antalya ve Konya'dan sonra 3. sırada yer almakta olup Türkiye içindeki payı %5.5'dir (Anonim, 2021; Anonim, 2022a).

Araştırmanın ana materyalini, Mersin ilinde tarımsal faaliyette bulunan 80 üretici (bitkisel üretimde bulunan) ile yüz yüze yapılan anket çalışmasından elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Üreticilerin birçoğu bitkisel üretimin yanı sıra hayvancılık faaliyetinde de bulunmaktadır. Araştırmaya katılan üreticiler, Mersin ilinde tarımsal faaliyette bulunan üreticiler arasından tesadüfi olarak seçilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili daha önce yapılmış bilimsel çalışmalar, yayınlar ve raporlardan da yararlanılmıştır.

Araştırmada, üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri, yem bitkilerine ilişkin düşünceleri ve hayvancılıkta karşılaşılan sorunların yanı sıra yem, kırmızı et ve süt fiyatlarına ilişkin üretici düşünceleri incelenmiştir. Mersin ilinde hayvancılık faaliyetleri ile geçimini sağlayan yem bitkileri üreticileri ile derinlemesine görüşme yapılarak sorunlarına ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırmada, verilerin elde edilmesinde 2023 yılı üretim dönemi esas alınmış olup veriler SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılarak tanımlayıcı istatistikler ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's alpha katsayısı ile test edilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Üreticilerin demografik bilgileri

Mersin ilinde araştırmaya katılan üreticilerin %40'ı kadın, %60'ı erkek olup %85'i evli bireylerden oluşmaktadır. Üreticilerin yaşı 23-71 arasında değişmekte olup, ortalama yaşı 47'dir. Üreticiler ortalama 4 kişilik ailelere sahip olurken ailedeki birey sayısı 1-8 kişi arasında değişmektedir. Ayrıca üreticilerin %55'i lise ve üniversite düzeyinde olan eğitilmiş bireylerdir. Üreticilerin %62.8'i çiftçilik dışında herhangi bir iş yapmadığını bildirmekle birlikte, %71.3'ünün aylık geliri 20 000 ₺ ve altındadır (Tablo 1).

İlin ürün deseninde buğday, arpa, mısır gibi tahılların yanı sıra çok çeşitli meyve ve sebzelerin yer aldığı ve korunga, fiğ gibi yem bitkilerinin de yetiştiriciliği bulunmaktadır. Kadioğlu (2024) yem bitkisi yetiştiren çiftçilerin eğitim ve gelir düzeyinin yüksek olduğunu bildirmiştir.

Çizelge 1. Üreticilere ilişkin demografik bilgiler

Table 1. Demographic information about farmers

Değişken	Kategori	Frekans	%	N
Cinsiyet	Kadın	32	40,0	80
	Erkek	48	60,0	
Yaş grupları	23-45	37	46,3	80
	46-65	35	43,8	
	65+	8	10,0	
Ailedeki birey sayısı	1-3	30	39,5	76
	4-6	41	53,9	
	7 ve üzeri	5	6,6	
Eğitim durumu	Okuryazar	10	12,5	80
	İlköğretim	26	32,5	
	Lise	28	35,0	
	Üniversite	14	17,5	
	Lisansüstü	2	2,5	
Medeni durum	Evli	68	85,0	80
	Bekâr	12	15,0	
Çalışma durumu	Evet	29	37,2	78
	Hayır	49	62,8	
Aylık gelir (₺)	20 000≥	57	71,3	80
	20 001-50 000	20	25	
	50000+	3	3,8	

Üreticilerin yem bitkileri ve hayvancılığa ilişkin düşünceleri

Araştırmaya katılan üreticilerin ortalama 25.67 yıl bitkisel üretim tecrübesinin olduğu, bitkisel üretim tecrübesinin 2-50 yıl arasında değiştiği belirlenmiştir. Hayvansal üretim tecrübesi ise ortalama 27.43 yıl olarak belirlenmiş olup üreticilerin hayvancılık tecrübesi 5-50 yıl arasında değişmektedir. Ayrıca Mersin ilinde araştırmaya katılan üreticilerin %20 sinin yem bitkisi yetiştirdiği, %80'i ise arazi yetersizliği, girdi maliyetlerinin yüksekliği ve pazar sorunu olduğunu belirterek yem bitkisi yetiştirmedeğini belirtmiştir. Ayrıca üreticilerin %43.6'sı hayvancılık yaptığını, %56.4'ü hayvancılıkla ilgili herhangi bir faaliyette bulunmadığını bildirmiştir. Üreticilerin %67.7'si maliyet yüksekliğini, %25.8'i kar marjının düşük olduğunu ve %6.5'i ise hayvan fiyatlarının yüksekliğini öne sürerek hayvancılık yapmadığını bildirmiştir. Hayvancılık faaliyetinde bulunan üreticilerin ise %45.5'i kendi yetiştirdiği bitkilerle yem temin ettiğini belirtirken üreticilerin %42.4'ü yemi tüccar ve fabrikalardan %12.1'i ise çayır ve mera alanlarından yem ihtiyacını karşıladığını belirtmiştir. Üreticilerin %80.6'sı aylık yem satın aldığını %19.4'ü ise yıllık olarak aldığını bildirmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan üreticilerin neredeyse tamamı Türkiye'ye ithal edilen hayvanların hayvancılık sorunlarının çözümüne etkisinin olmayacağını düşünmektedir (Tablo 2). Yavuz ve ark., (2020) Türkiye'de yetiştirilen hayvanların kaliteli kaba yem ihtiyacının karşılanmadığını ve bu açığın yoğun tahıl samanı ile kapatılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Balabanlı ve ark., (2016) yem bitkisi ve et üretimini desteklemek için mazot, tohumluk, gübre, yem ve diğer girdi fiyatlarının düşürülmesi, sulama olanaklarının artırılması, destekleme politikalarının yeniden düzenlenmesi ve ucuz et ithalatının engellenmesi gerektiğini bildirmiştir.

Çizelge 2. Üreticilere ilişkin genel bilgiler

Table 2. General information about farmers

Değişken	Kategori	Frekans	%	N
Bitkisel üretim tecrübesi	1-10	11	18	61
	11-20	20	32.8	
	21 ve üzeri	30	49.2	
Hayvansal üretim tecrübesi	1-10	8	26.7	30
	11-20	4	13.3	
	21 ve üzeri	18	60.0	
Yem bitkisi yetiştirme	Evet	15	20.0	80
	Hayır	65	80.0	
Yetiştirmeme nedeni	Girdi maliyetleri yüksek	20	34.5	58
	Arazi yetersizliği	34	58.6	
	Pazar sorunu	4	6.9	
Hayvancılık faaliyetinin varlığı	Evet	34	43.6	78
	Hayır	44	56.4	
Hayvancılık yapmama nedeni	Maliyet yüksek	21	67.7	31
	Hayvan fiyatları yüksek	2	6.5	
	Kar marjı düşük	8	25.8	
Yem temini	Kendim yetiştiriyorum	15	45.5	33
	Tüccar/fabrikalardan	14	42.4	
	Çayır ve mera alanlarından	4	12.1	
Yem alma sıklığı	Aylık	29	80.6	36
	Yıllık	7	19.4	
İthal hayvanların hayvancılık sorunlarının çözümüne etkisi	Evet	3	3.8	79
	Hayır	76	96.2	

Araştırmada, üreticilerin yem bitkilerine ilişkin düşüncelerine göre; piyasadaki yem fiyatlarının yüksek olması (4.34 ± 0.644), yem bitkilerinin kaliteli yem ihtiyacını karşıladığı (4.20 ± 0.880), desteklemelerinin yetersiz olması (4.11 ± 0.723) ve iklim ve arazi koşullarına uyumu (4.00 ± 0.879) gibi düşüncelerin önem düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Tohum temininin kolay olması (3.24 ± 0.936) ve girdi maliyetlerinin düşük olması (3.07 ± 1.193) gibi düşüncelerin önem düzeyinin ise daha düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Mersin ilinde üreticilerin yem bitkilerine ilişkin Cronbach's alpha katsayısı ise 0.818 olarak bulunmuş ve kullanılan ölçeğin oldukça güvenilir olduğu belirlenmiş olup diğer düşüncelere ait değerler Tablo 3'te verilmiştir. Özkan (2020); Yavuz ve ark., (2020) üreticilerin yem bitkisi tür ve çeşitlerine ait yeterli miktar ve kalitede tohumluğa istedikleri zamanda uygun fiyatta ulaşamamasını Türkiye'de yem bitkileri tarımının gelişmesi önündeki en önemli engellerden olduğunu belirtmiştir. Bıçakçı ve Açıkbaş, (2018); Yavuz ve ark., (2020) kaliteli kaba yem için, üreticilerde yem bitkileri kültürünün oluşturulmasının, ekonomik açıdan diğer ürünlere göre rekabet avantajı sağlanmasının, meraların ıslah edilmesi ve yem bitkilerinin desteklenmesinin Türkiye'nin yem ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olacağını bildirmiştir. Ayrıca, üretimde karlılık ve verimliliği temin etmenin en temel ilkesinin, girdi maliyetlerinin düşük tutulması olduğunu belirtmiştir. Balabanlı ve ark., (2016) üreticilerin en büyük sorununun sulama imkanlarının yetersizliği, yem bitkilerine uygulanan politikaların eksikliği ve girdi maliyetlerinin yüksekliği olduğunu bildirmiştir. Öztürk (2020) yem bitkileri yetiştiriciliği üretim planlamasında bölgenin ekolojik koşullarının yanı sıra doğal yem kaynağı olan çayır mera varlıklarının ve ağırlıklı olarak yetiştirilen hayvan türlerinin dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Xu ve ark., (2020) kaliteli yem yetersizliği nedeniyle hayvancılık işletmelerinin kapasitelerinin artırılmasının zor olduğunu bildirmiştir.

Çizelge 3. Yem bitkilerine ilişkin düşünceler (N=76)

Table 3. Views on forage crops (N=76)

Düşünceler	Ortalama	SS	Medyan	Cronbach's alpha
Piyasadaki yem fiyatlarının yüksektir	4.34	0.644	4.00	0.818
Yem bitkileri kaliteli yem ihtiyacını karşılamaktadır	4.20	0.880	4.00	
Desteklemeleri yetersiz	4.11	0.723	4.00	
İklim ve arazi koşullarına uyumludur	4.00	0.879	4.00	
Hayvanların günlük yem ihtiyacını karşılamaktadır	3.96	0.720	4.00	
Bölgede yem bitkileri yetiştirilmesi bir ihtiyaçtır	3.71	0.813	4.00	
Pazar sorunu bulunmamaktadır	3.64	0.778	4.00	
İhtiyaç fazlası üretim değerlendirilebilir	3.58	0.821	4.00	
Diğer ürünlerin üretimine göre kolaydır	3.53	0.931	4.00	
Ara ziraatı veya 2. ürün olarak yetiştirilebilir	3.42	0.804	3.00	
Tohum temini kolaydır	3.24	0.936	3.00	
Girdi maliyetleri düşüktür	3.07	1.193	3.00	

Ölçek: 1=Kesinlikle katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Araştırmada, üreticilerin hayvancılık faaliyetlerinde karşılaştığı sorunlardan; yem fiyatlarının yüksek olması (4.65 ± 0.556), hayvancılık maliyetlerinin yüksekliği (4.49 ± 0.553), hayvancılıkta uygulanan politikalarının yetersiz olması (4.43 ± 0.818) ve hayvancılığa verilen desteklerin yetersiz olmasının (4.27 ± 0.662) önem düzeyi yüksek bulunurken; hayvan hastalıklarının teşhis ve tedavisi (3.58 ± 0.714) ve yeterli pazar bulunamamasının (3.49 ± 0.805) önem düzeyi daha düşük bulunmuştur (Tablo 4). Mersin ilinde üreticilerin hayvancılık faaliyetlerine yönelik sorunlara ilişkin Cronbach's alpha katsayısı ise 0.807 olarak bulunmuş ve kullanılan ölçeğin oldukça güvenilir olduğu belirlenmiş olup diğer sorunlara ait değerler Tablo 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Üreticilerin hayvancılık faaliyetinde karşılaştığı sorunlar (N=77)

Table 4. Problems faced by farmers in livestock activities (N=77)

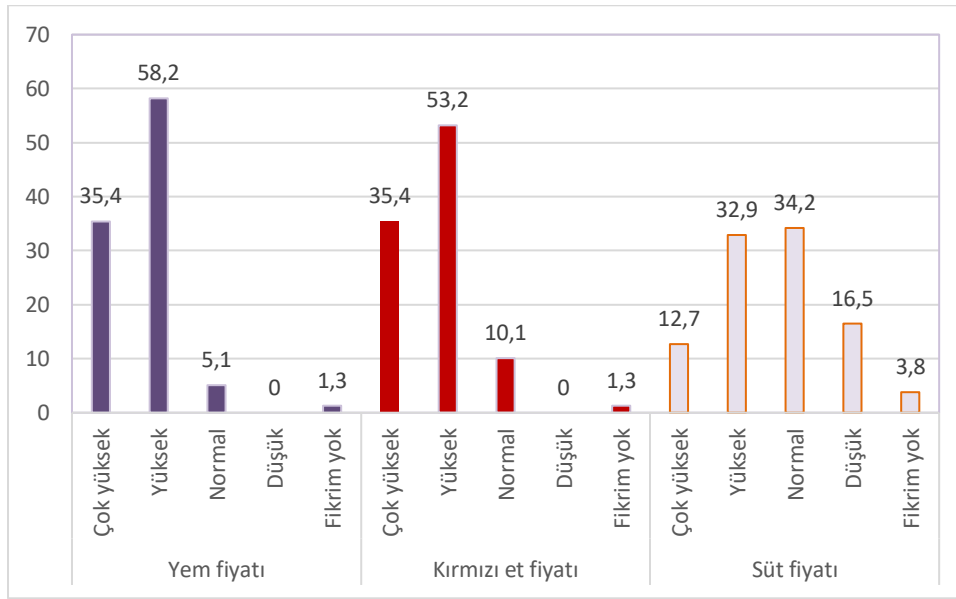
Sorunlar	Ortalama	SS	Medyan	Cronbach's Alpha
Yem fiyatlarının yüksek olması	4.65	0.556	5.00	0.807
Hayvancılık maliyetlerinin yüksek olması	4.49	0.553	5.00	
Hayvancılık politikalarının yetersiz olması	4.43	0.818	5.00	
Hayvancılık desteklerinin yetersiz olması	4.27	0.662	4.00	
Yerli ırkların verimi düşük (et. süt gibi)	3.99	0.678	4.00	
Kâr marjının düşük olması	3.83	0.696	4.00	
Hayvancılığın zor koşullarda yapılması	3.82	0.756	4.00	
Mera alanlarının yetersiz veya uzak olması	3.77	0.857	4.00	
İşçi veya çoban bulmanın zor olması	3.70	0.844	4.00	
Yetiştiricilik konusunda bilgi eksikliği	3.62	0.828	4.00	
Ahırların kapasite ve hijyen sorunu	3.62	0.762	4.00	
Hayvan hastalıklarının teşhis ve tedavisi	3.58	0.714	4.00	
Yeterli pazar bulunamaması	3.49	0.805	3.50	

Ölçek: 1=Çok önemsiz, 2=Önemsiz, 3=Orta, 4=Önemli, 5=Çok önemli

Tan ve Yolcu (2021) yem bitkileri yetiştiriciliğinin son yıllarda önemli gelişmeler göstermesine rağmen hayvancılığın ihtiyaçlarını karşılayamadığını ve yem bitkileri yetiştiriciliğinin desteklenmeye devam edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Yavuz ve ark., (2020); Akbay ve ark., (2023) yem üretiminin artırılmasının hem çayır mera alanlarının uygun yöntemlerle ıslahı hem de yem bitkilerine sağlanan destekler ile hayvansal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanacağını belirtmiştir. Balabanlı ve ark., (2016) yem fiyatlarının yüksek olmasının hayvancılık faaliyetlerini tehdit

ettiğini bildirmiştir. Özkan, (2020); Ülker ve ark., (2020); Akbay ve ark. (2023); Kadioğlu (2024) sürdürülebilir bir hayvancılık için ucuz ve kaliteli kaba yem temini ve yem kaynağı olan meraların tahribinin önüne geçilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca hayvancılık faaliyetinde bulunan üreticilerin, kaba ve kesif yem fiyatlarının yüksekliği, kaba ve kesif yem temininde sıkıntı yaşadığı ve yeterli mera alanının bulunmadığını bildirmiştir.

Hayvancılık faaliyetlerinde temel girdi olarak kullanılan yem fiyatlarını, araştırmaya katılan üreticilerin %58.2'si yüksek bulurken %35.4'ü çok yüksek bulmaktadır. Bunun aksine bu faaliyetler sonucu elde edilen çıktılarının ise fiyatları yem fiyatları kadar yüksek bulunmamaktadır. Mersin ilinde kırmızı et fiyatını değerlendirildiğinde üreticilerin %35.4'ü çok yüksek, %53.2'si yüksek, %10.1'i normal bulmaktadır. Süt fiyatını ise üreticilerin %12.7'si çok yüksek, %32.9'u yüksek, %34.2'si normal, %16.5'i ise düşük bulmaktadır (Şekil 1). Balabanlı ve ark., (2016) et piyasası üzerinde ucuz et ithalatının etkili olduğunu ve üreticilerin kârını etkilediğini belirtmiştir.

Şekil 1. Yem, kırmızı et ve süt fiyatlarına ilişkin üretici düşünceleri (% , N=79)

Figure 1. Farmers' views on feed, red meat and milk prices (% , N=79)

Sonuç olarak; hayvancılık, tarımsal kalkınmada üretimin yanı sıra yarattığı katma değer ve istihdam bakımından da önemlidir. Ancak, yem ihtiyacının karşılanması hayvancılık işletmelerinin faaliyetlerini ekonomik ve etkin bir şekilde sürdürebilmesi için bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde, hayvancılıkta girdi üretimi ile hayvansal üretim birlikte entegre bir şekilde sürdürülebilmesine rağmen Türkiye'de hayvancılık yapan işletmelerin çoğu küçük aile işletmesi olduğundan yem üretiminde yetersiz kalmaktadır. Mersin ilinde de üreticilerin tarımsal deneyimlerinin yüksek olmasına rağmen işletmelerde genellikle aile iş gücünü yoğun olarak kullanan küçük işletmeler dikkat çekmektedir. Hayvancılık faaliyetinde bulunan işletmelerde temin ve tedarik açısından daha kolay ulaşılabilen kaba yemlerin (mısır silajı, saman, yonca ve fiğ balyası) kullanım oranı kesif yem (Fabrika yemi, arpa, mısır, soya, ayçiçeği, çığit gibi çeşitli küspeler) kullanımına göre daha fazladır. Özellikle kaba yem ihtiyacının karşılanmasında önemli rol oynayan silajlar ve yonca-fiğ-korunga-mürdümük gibi yem bitkilerinin hasat işleminin, bu bitkilerin %50 çiçeklenme evresinde biçilmesi, yanı sıra tohumu ile birlikte tüketilebilen yem bitkilerinin ise tohum bağlama evresinde hasat edilerek ile besin ve protein değeri yüksek kaba yem elde edilmesi, hayvanların yem gereksinimlerini karşılamakta oldukça fayda sağlayacaktır.

Yem bitkileri ekim alanları bakımından son yıllarda artış olmasına rağmen özellikle mazot, gübre, tohum ve işgücü gibi girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle henüz istenilen düzeye ulaşamamaktadır. Mersin ili tarımsal potansiyel (bitkisel ve hayvansal üretim) olarak oldukça geniş bir alan ve zengin ürün çeşitliliğine sahiptir. Mersin ili

iklimi ve toprak verimliliği göz önünde bulundurulduğunda kuru şartlarda yetiştirilmesi mümkün olan yem bitkilerinin yetiştirilmesi ile, uygun alanlarda silaj kullanımının yaygınlaştırılması ve silaj yapımının artırılarak kaba yem masraflarının düşürülmesi için oldukça elverişlidir. Ayrıca üreticilerin; bitkisel üretim faaliyetlerinde yem bitkilerini münavebe aracı olarak kullanması, toprak strüktürünü düzeltirken daha sonraki üretim sezonlarında verim üzerindeki olumlu etkisini ön plana çıkarır. Hayvancılık işletmelerinde yem giderleri, mevcut maliyetler içerisinde yüksek oranda olması nedeniyle bu işletmelerin yem bitkileri üretimini artırmaları kaçınılmazdır. Sonuç olarak, Mersin ilinde özellikle âtıl durumdaki kıraç arazilerde, Bakanlık tarafından sağlanan teşviklerin de katkısıyla girdi maliyetlerinin azaltılması, yem bitkileri ekim alanlarının artırılması sağlanmalıdır. Bu alanda, kamu kurum ve kuruluşları, STK (Sivil Toplum Kuruluşları) iş birliği ile projeler yapılmalı, çiftçi eğitimi ve yayım faaliyetleri ile üreticiler bilgilendirilmeli ve farkındalık yaratılmalıdır.

ÇIKAR ÇATIŞMA BEYANI

Yazarlar çalışma konusunda çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

ETİK ONAY BEYANI

Bu çalışma için etik onay ve izin Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan alınmıştır (Toplantı Tarihi: 06.08.2024, Toplantı Sayısı: 08, Karar No: 14).

KAYNAKLAR

- Akbay, C., Çetinkaya, S., & Akbay, F. (2023). Türkiye’de coğrafi bölgelere göre süt sığırcılığı işletmelerinde yem bitkisi üretim durumu. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi* 10 (4), 1156-1166. <https://doi.org/10.30910/turkjans.1285087>
- Altıntaş, G., Altıntaş, A., & Çakmak, E. (2017). Yem bitkileri üretiminde sürdürülebilirlik üzerine bir çalışma: Sivas İli örneği. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 38-51.
- Anlarsal, A.E., Yücel, C., & Özveren, D. (1999). Bazı fiğ (*Vicia sativa* L.) hatlarının Çukurova koşullarına adaptasyonu üzerinde araştırmalar. *Türkiye 3. Tarla Bitkileri Kongresi*, 86-91.
- Anonim (2021). Mersin Valiliği. Erişim linki: <http://www.mersin.gov.tr/tarim> Erişim tarihi: 27.01.2025
- Anonim (2022a). Mersin Ticaret İl Müdürlüğü. Erişim linki: https://mersin.ticaret.gov.tr/data/64f9714813b8769d9861623d/Mersin_T%C4%B0M_2022_Ekonomik_G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm_Raporu.pdf (Erişim tarihi: 26.01.2025).
- Anonim (2022b). TAGEM (Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü) Yem Bitkileri Üretimi, Mevcut Durumu ve İklim Değişikliği Kapsamında Alınacak Önlemleri Değerlendirme” Çalıştayı Sonuç Raporu, 2022. Erişim linki: [https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/C%CC%A7MYB%20C%CC%A7al%C4%B1s%CC%A7tay%20Raporu%20\(1\).pdf](https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/C%CC%A7MYB%20C%CC%A7al%C4%B1s%CC%A7tay%20Raporu%20(1).pdf)
- Anonim (2023). Mersin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Tarım Bilgi Sistemi (TBS) verileri (2018-2023) Erişim linki (<https://mersin.tarimorman.gov.tr/>) (Erişim tarihi: 12.11.2024).
- Balabanlı, C., Cirit, Y., Kayacan, S., Bıçakçı, E., & Yüksel, O. (2016). Yem bitkileri tarımında üretici davranışlarının belirlenmesi: Isparta ili örneği. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 25 (Özel sayı-2), 259-264. <https://doi.org/10.21566/tarbitderg.282817>

- Bıçakçı, E., & Açıkbaş, S. (2018). Bitlis ilindeki kaba yem üretim potansiyelinin hayvan varlığına göre yeterliliğinin belirlenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 180-185.
- Cesur, C. (2010). Sürdürülebilir tarımda yem bitkilerinin rolü ve önemi. *Bitkisel Araştırma Dergisi*, 2, 31-34.
- Gündüz, T.E. (2010). Diyarbakır koşullarında karışım oranının Macar fiği (*Vicia pannonica* Crantz) + buğday (*Triticum aestivum* var. *aestivum* L.) karışımında ot verimi ve kalitesine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kadioğlu, S. (2024). Factors effective on farmer satisfaction for the forage crops supports and the tendency to continue forage crop production (TRA-1). *Turkish Journal of Range and Forage Science*, 5 (1), 36-45. <https://doi.org/10.51801/turkjrf.1453514>
- Kaya, A., & Acıbuca, V. (2024). Mersin ilinde yem bitkileri yetiştiriciliğinin mevcut durumu. *7th International Cukurova Agriculture and Veterinary Congress*, March 9-10, 2024 / Adana, Türkiye.
- Özek, K. (2022). TR22 Güney Marmara bölgesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın durumu, kaba yem üretimi, yeterliliği ve hayvan beslemedeki önemi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 1187-1200.
- Özkan, U. (2020). Türkiye yem bitkileri tarımına karşılaştırmalı genel bakış ve değerlendirme. *Türk Ziraat Mühendisliği Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 29-43.
- Öztürk, O. (2020). Türkiye’de yem bitkileri üretiminin bölgelere göre karşılaştırılması. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 7 (4), 1065-1071. <https://doi.org/10.30910/turkjans.753946>
- Sakarya, E. (2021). Hayvancılığımızda sorunlar ve çözüm önerileri, ülkemiz hayvancılığında başlıca sorunlar ve öneriler. Erişim linki (www.ciftlikhayvanlarihekimligi.org) (Erişim tarihi: 20.11.2024).
- Tan, M., & Yolcu, H. (2021). Current status of forage crops cultivation and strategies for the future in Turkey: A review. *Journal of Agricultural Sciences*, 27 (2), 114-121. <https://doi.org/10.15832/ankutbd.903732>
- Tapkı, N., Kaya, A., Tapkı, İ., Dağıstan, E., & Çimrin, T. (2018a). Türkiye’de büyükbaş hayvancılığın durumu ve yıllara göre değişimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 324-339.
- Tapkı, N., Tapkı, İ., Dağıstan, E., Selvi, M.H., Kaya, A., Güzey, Y.Z., Demirtaş, B., & Çelik, A.D. (2018b). Hatay ili damızlık sığır yetiştiricileri birliği üyesi işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri. *Hayvansal Üretim*, 59 (1), 25-32. <https://doi.org/10.29185/hayuretim.410517>
- TÜİK (2021). Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiki Veri Portalı, Tarım. Erişim linki: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1> (Erişim Tarihi: 03.01.2023).
- Ülker, E., Yüksel, O., & Ergül, S. (2020). Ülkemizde yem bitkileri tarımının durumu, tohumluk üretimi ve dış ticaret. *Uşak Üniversitesi Fen ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 96-107, <https://doi.org/10.47137/usufedbid.756248>
- Xu, L.X., Tang, G.J., Hu, Y.Q., & Zhang, J.G. (2020). Research status and development prospects for forage wheat production and utilization. *Acta Prataculturae Sinica*, 29 (10), 192-199.
- Yavuz, H.M. (2021). Ülkemiz hayvancılığında sorunlar ve çözüm önerileri, ülkemiz hayvancılığında başlıca sorunlar ve öneriler. Erişim linki (www.ciftlikhayvanlarihekimligi.org) (Erişim tarihi: 20.11.2024).
- Yavuz, T., Kır, H., & Gül, V. (2020). Türkiye’de kaba yem üretim potansiyelinin değerlendirilmesi: Kırşehir ili örneği. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 7 (3), 345-352. <https://doi.org/10.19159/tutad.728119>
- Yılmaz, H., Ayasan, T., Sağlam C., & Gül, M. (2020). Doğu Akdeniz bölgesinde süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ve süt sığırcılığı faaliyetinde yem kullanım durumu. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 8 (1), 89-94. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v8i1.89-94.2749>
- Yolcu, H., & Tan, M. (2008). Ülkemiz yem bitkileri tarımına genel bir bakış. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 14 (3), 303-312. https://doi.org/10.1501/Tarimbil_0000001045